

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ שנת העשרים ואחת

נצבים וילך (תשכ"ב)

פ ר ק כ " ס

פסוק כ"ח

כ"ח הנסתרות לה' א-לוהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת.

א. רש"י ואם תאמרו: "מה בידנו לעשות? אתה מעניש את הרבים על הרחורי היחיד, שנאמר (י"ז) 'פן יש בכס איש או אשה' ואח"כ (כ"א) 'וראו את מכות הארץ ההיא', והלא אין אדם יודע מסובותיו של חברו!!" אין אני מעניש אתכם על הנסתרות שהן לה' א-לוהינו, והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם, יענשו את הרבים.

רשב"ם: ד"ה הנסתרות לה' א-לוהינו: כבר פרשתינו אצל הארורים (כ"ז ס"ו). על הנסתרות הן הברכות והקלות, שאין הדבר ליענש ביד בית דין אלא ביד הקב"ה.

ד"ה לנו ולבנינו: לעשות דיני עונשים על פי עדים. כ"ז ס"ו ד"ה ושם בסתר: ... וכלם עברות שרגילים להיות בסתר הם, כמו שמפרש בכלם, חוץ משנים, שרגילים להיות פעמים בגלוי ופעמים בסתר, והן ע"ז ומכה רעהו, ולכן פרש בשניהם 'בסתר', שעל עברות שבגלוי לא באו לקלל, כי בית דין יענשוהו על הגלויות, כמו שכתוב בסוף כל הקלות (כ"ס כ"ח) 'הנסתרות לה' א-לוהינו', הוא יקח נקמה מן הנסתרות, שהרי נחקללו בשם הקב"ה, אבל הנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, מלקות, סקילה, שריפה, הרג, חנק.

ראב"ע: ד"ה הנסתרות: הטעם מי שיעבוד ע"ז בסתר - לה' א-לוהינו, והטעם כי משפטו ביד השם והוא יפרע מסגור; ואם היתה בגלוי חיוב לנו ולבנינו לעשות ככתוב בתורה.

ויש אוסרים: כי הנסתרות והנגלות הם לה', ואין לנו כי אם לעשות דברי התורה; וזה הפירוש בלא ראש ורגל. ומה טעם יש להזכיר כן בטקום הזה??

רמב"ן: ד"ה הנסתרות לה' א-לוהינו: על דעת המפרשים כי ה' א-לוהינו לו לעשות משפט בעובדי ע"ז בסתר, כי כל התעלוסות גלויות לפניו, והנגלות עלינו ועל בנינו לעשות להם את כל דברי התורה הזאת, להכות עובדי ע"ז כדין תורה, וגם כפי המדרש כן הוא.

ועל דעתי בדרך הפשט, כי הנסתרות הם החטאים הנסתרים מן העושים אותם, כמו (תהלים י"ט) 'שגיאות מי יבין, מנסתרות נקני'. יאמר: הנסתרות לה' לבדו הם, אין לנו בהם עון אשר חטא, אבל הנגלות שהם הזדונויות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת חוקת עולם, שכן קבלנו על אשר ישנו פה ועל אשר איננו פה לדורות עולם; ולפי שהביא באלה לעשות כל המצוה, הוציא מן החרס העושה בשגגה, שלא יחקלל באלה הזאת.

(1) מה ראה רש"י להטביר את פסוקנו כתשובה לשאלת ישראל ומה אלצו להוסיף כאן את שאלת ישראל ("ואם תאמרו: מה בידנו לעשות...") שאין לה אחיזה בפסוקנו?

(2) למי מן המפרשים הסובאים לעיל סתכון הרמב"ן בראשית דבריו (ועל דעת המפרשים כלם)?

(3) מה ראה הרשב"ם לפרש את פסוקנו לעיל בפרק כ"ז?

(4) מה כונת ראב"ע בבקרתו וזה פרוש "בלא ראש ורגל"?

(5) מה בין פרוש רש"י לפרוש הרמב"ן ("ועל דעתי")?

(6) היפך סצינו בתורה "שהביא באלה לעשות כל המצוה"?

(7) מה הן "הנסתרות" ו"הנגלות" לדעת כל אחד מן המפרשים הנ"ל?

רבנו בחיי בן אשר על התורה

ושמעתי בשם הרמב"ם ז"ל בפרוש פסוק זה: "הנסתרות לה" א-לוהינו" סודות התורה הנסתרים ומעמי המצוות לשם ית' הם, ואם יזכה אדם שיאזנו שמץ מהם בידיעת שרש המצוה ועיקרה בנסתר שבה, אל יפטר בכך מן הנגלה, שלא יעשה המצוה בענין הגופני; אין לו להסנע מזה, שהרי "הנגלות לבנו ולבנינו לעשות".

והפירוש הזה בעצמו שוהם יקר וספיר אבל אינו בענין הפרשה.

ר' לוי בן גרשון: "הנסתרות לה" א-לוהינו" אמר זה, כי אולי יחשוב חושב, כי האדם יחטא אם לא יושגו לו כונות התורה, ואם היה - שהישרה אליו מקנין השלמות האנושי; ואם היה כן, היה בלתי אפשר, שיהיה אדם צדיק בארץ שלא יחטא, כי לא יוכל לעמוד על כונות התורה בשלמות. ואם היה זה כן - איך יתכן שיצוה ה' ית' לשמור כל מצותיו, ואם לא ישמרו כלם, יגיע להם אלו העונשים הנפלאים? והנה להסיר זה הספק אמרה התורה, כי הנסתרות שבמצוות התורה, והם הפעולות אשר תכוין אליהם בהם, מפני היותם על מה שהם עלינו, הם דברים לא יושגו על תכליתם כי אם לשם ית' לבדו, ולזה לא ייחוס חטא לבלתי עומד על כונותיה. ואולם הנגלות ממצוותיה, והם הפעולות והדברים שצותה התורה לעשות או להסנע מהם, הם חובות לבנו ולבנינו חסיד, לדורותינו, לעשותם כפי מה שגזרה התורה מהם. ומזה יתבאר, שאין ראוי לאדם שיאמר: הנה מפני שכונת התורה במצוות כך - להישיר אל דבר כך או להרחיק מדבר כך - הנה אני, שאני מתיישר באופן שלם אל הכונה ההיא אין חשש אם אעבור על זאת המצוה. ולזה אמר "הנסתרות לה" א-לוהינו", להורות כי אין יכולת באדם לעמוד על כונות התורה בשלמות. הלא תראה כי גם במצוות שבארה התורה תועלתם חטא שלמה המלך, בחשבו שהוא ישמר ממה שכונה התורה במצוה ההיא להרחיקו, כי הוא הרבה לו נשים לחשבו שלא יטו לבנו מרוב חכמתו, ונכשל בזה.

ובכלל הזה גם כן מה שזכרה התורה תועלת מצוה, הוא אפשר שיהיה לה אצל ה' יתברך תועלת אחר. הלא תראה, כי התורה זכרה במקום אחד במצות שבת תועלת אחת והוא זכר לחדוש העולם, ובמקום אחר זכרה בו תועלת אחר והוא שהוא זכר יציאת מצרים.

ולזה הוא מבואר, שאין ראיה ממה שבזכר תועלת במצוה, שלא יהיה שם תועלת אחר זולתו אצל השם ית', כל שכן במה שלא בזכר בתורה התועלת אבל עמדנו עליו על דרך החקירה והעיון.

והבן זה השורש, כי הוא מגדולי השרשים התוריים, לשמור חכמת התורה שלא יבואו שועלים ויפרצוה.

- (1) המסכימים שני הפרושים האלה זה עם זה?
- (2) מה ההבדל העקרוני בין הדעות שהובאו בשאלה זו לבין כל הפרושים שהובאו בשאלה הקודמת?
- (3) הסבר את המקומות המסומנים בקו.
- (4) מה רצה הרלב"ג לחזק בהזכירו את שלמה המלך ונשירו, ומה רצה בהזכירו את מצות השבת וטעמיה?

לפי איזה מן הפרושים חב"ל הבינו מסדרי התפילה את פסוקנו בתפילת יום הכפורים:

"את הגלויים לבנו כבר אמרנום לפניך והודינו לך עליהם ואת שאינם גלויים לבנו, לפניך הם גלויים וידועים, כדבר שנאמר: "הנסתרות לה" א-לוהינו, והנגלות לבנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת".

כתיבה וחתימה טובה.

הרוצים לחדש את מינויים לגליונות לעיון בפרשת השבוע לשנת תשכ"ג, וכן לעלוך ההדרכה, מתבקשים לפנות למחלקה לתרבות תורנית במשרד החינוך והתרבות ירושלים.

דמי מנוי לשנה לגליון - 4 ל"י דמי מנוי לעלוך - 2 ל"י המעוניינים בגליונות של שנים שעברו יפנו אל עורכת הגליונות.